

ULAPPA

Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa
Länsi- ja Keski-Uudenmaan kehittämisverkosto

TOIMINTASUUNNITELMA

Merja Rapeli & Timo Turunen

04.03.2010

SISÄLTÖ

1 LAPSEN ÄÄNI KEHITTÄMISOHJELMA.....	4
1.1 Kehittämistyön taustaa Länsi- ja Keski-Uudellamaalla	5
2 TAVOITTEET	6
3 ULAPAN ORGANISOINTI.....	8
3.1 Ohjausryhmä.....	9
3.2 Yhteistyöryhmät	9
4 TOIMENPITEET	10
4.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palveluissa käytettävien menetelmien vahvistaminen.....	10
4.1.1 Osallisuusmenetelmien käytön edistäminen ja osaamisen vahvistaminen sekä verkoston luominen.....	11
4.1.2 Osallisuutta tukevien menetelmien käyttö palveluiden kehittämisessä.....	11
4.1.3 Kriisikouluttajien verkoston luominen ja osaamisen jakaminen.....	11
4.1.4 Piloteissa kehitettyjen hyvien toimintakäytäntöjen levittäminen ja tuki kehittämistyölle ..	12
4.2 Monisektoraalisen yhteistyön ja johtamisen vahvistaminen	12
4.2.1 Lastensuojelupalveluiden kustannusten seuranta ja vaikuttavuuden arviointi.....	12
4.2.2 Tiedon tuottaminen 4-5 –vuotiaiden lasten hyvinvoinnista.....	13
4.2.3 Tietoperustan vahvistaminen lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja sen haasteista Länsi- ja Keski-Uudellamaalla.....	14
4.2.4 Kuntien, kuntayhtymien ja yhteistoiminta-alueiden lasten ja nuorten hyvinvointiryhmien / johtoryhmien tukeminen moniammatillisen työn johtamisessa ja yhteistyössä.....	15
5 VIESTINTÄ.....	15
6 ARVIOINTI.....	16
7 RAPORTOINTI	16
8 BUDJETTI.....	16
LÄHTEET	17
LIITTEET.....	18
LIITE 1. ULAPPA LOOGINEN MALLI	18

KUVAT

Kuva 1. Lapsen ääni -kehittämishjelman organisaatio 2009-2011	5
Kuva 2. Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämishjelman ja ULAPPA-kehittämisverkoston tavoitteet.....	7
Kuva 3. ULAPPA-kehittämisverkoston toiminta-alue	8
Kuva 4. ULAPPA-hankkeen organisaatio	9

1 LAPSEN ÄÄNI KEHITTÄMISOHJELMA

Etelä-Suomen alueella toteutetaan Lapsen ääni – kehittämisohjelma. Kehittämisohjelman suunnittelun lähtökohtana ovat olleet lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämistarpeet Etelä-Suomessa sekä valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman (KASTE) tavoitteet. KASTE-ohjelman päätavoitteena on, että kuntalaisten osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähentyy, hyvinvointi ja terveys lisääntyvät, hyvinvointi ja terveyserot kaventuvat ja että palveluiden laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranevat ja alueelliset erot vähenevät. (STM 2008, 4)

Etelä-Suomen Lapsen ääni kehittämisohjelman tavoitteita ovat:

- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen
  - Lapsi- ja perhelähtöisen varhaisen vastuunoton ja osallisuuden lisääminen
  - Lasten ja nuorten hyvinvointia ja kehitystä uhkaavien tekijöiden varhaisten merkkien tunnistaminen ja interventiot
- Laaja-alaisen yhteistyön vahvistaminen sosiaali-, terveys, sivistys- ja nuorisotoimen, muiden palveluntuottajien sekä 3. sektorin välillä palvelujen toteuttamistapojen ja työskentelymenetelmien kehittämiseksi
- Ammattilaisten osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen
- Hyvien käytäntöjen kehittäminen ja levittäminen
- Tutkimuksen ja arviointitiedon tuottaminen hankkeen aihealueista vaikuttavuuden todentamiseksi ja päätöksenteon tueksi

Kehittämisohjelman laajoja tavoitteita toteutetaan vuosina 2009–2011. Tavoitteena on jatkaa toteutusta vuosina 2012 - 2013 pysyvämpien muutosten ja pitkän aikavälin vaikutusten saavuttamiseksi.

Lapsen ääni -kehittämisohjelmassa on 13 alueellista ja kolme seudullista osahanketta. Alueelliset osahankkeet rakentuvat varhaisen tuen toimintalinjan ja Intensiivisen, nopean toiminnan linjan hankkeista. Asiakastyötä kehittävien osahankkeiden lisäksi Lapsen ääni –ohjelmaa toteutetaan pääkaupunkiseudun, Länsi- ja Keski-Uudenmaan sekä Kaakkois-Suomen kehittämisverkostoissa.

Länsi- ja Keski-Uudenmaan kehittämisverkosto on ULAPPA – Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa (myöhemmin tässä asiakirjassa ULAPPA) ja sen toiminta-alueella toimii neljä asiakastyön pilottia varhaisen tuen sekä intensiivisen, nopean toiminnan toimintalinjan mukaisesti:

- Kirkkonummen tukevasti alkuun (varhaisen tuen toimintalinja)
- Intensiiviset avopalvelut lastensuojelun ja psykiatrisen hoidon yhteisasiakkaille 2009-2011 (LOST- Karviainen, intensiivisen, nopean toiminnan toimintalinja)
- Ehkäisevän lastensuojelun Omin jaloin – työmalli (Lohja, intensiivisen, nopean toiminnan toimintalinja)
- Nuorten intensiivimenetelmä Hyvinkäällä (intensiivisen, nopean toiminnan toimintalinja)

Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämishojelman hallinnoijana toimii Helsingin kaupunki. Kehittämishojelman organisaatio on seuraava:

Kuva 1. Lapsen ääni -kehittämishojelman organisaatio 2009-2011

1.1 Kehittämistyön taustaa Länsi- ja Keski-Uudellamaalla

Länsi- ja Keski- Uusimaa on maan lapsirikkaimpia alueita. Monessa kunnassa lasten suuri suhteellinen osuus aiheuttaa paineita lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden nopealle lisäämiselle ja kehittämiselle. Lasten ja nuorten palveluita on kehitetty pitkään sekä kuntakohtaisesti että seudullisesti. Hyvinvointipalveluiden kehitys on painottunut resurssi- ja aikapaineessa akuuttien ongelmien ratkaisemiseen. Kokonaisvaltainen tutkimus- ja kehittämissyö on jäänyt vähemmälle huomiolle. (Ks. Länsi- ja Keski-Uudenmaan lapsen-ääni kehittämissyökonston hankesuunnitelma 2009-2013)

Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitalo on ollut osaltaan kuntien tukena rakentamassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden pitkäjänteistä kehittämissyötä alueella. ULAPPA –kehittämissyökonsta ovat edeltäneet mm. Avaimia päivähoidon arkeen (http://www.sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/avaimia_paivahoidonarkeen_loppuraportti.pdf), ARVO – Lapsuuden hyvinvoinnin kehittämissyöksikköhanke (http://www.sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/arvo_loppuraportti.pdf) ja POP –paljonko on paljon, lastensuojelun vaikuttavuus ja talous –hanke. Lisäksi seudulla on kehitetty voimakkaasti varhaisen avoimen yhteistyön menetelmiä (Varpu) (<http://www.varpu.fi>) ja kunnilla on ollut paljon omaa palvelujen kehittämissyötä, mm. Tuulas-hanke.

Aikaisemmat hankkeet ovat luoneet kehittämissyön osaamista, rakenteita ja jatkuvuutta Länsi- ja Keski-Uudellamaalla tapahtuvalle lasten, nuorten ja perheiden palveluiden tutkimus- ja kehittämissyölle. ULAPPA -hanke jatkaa aikaisempien hankkeiden ja Sosiaalitalon luoman kehittämissyön rakenteiden pohjalta.

2 TAVOITTEET

ULAPPA-kehittämisketön päätavoitteena on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja osallisuutta. Kehittämisketö pyrkii vahvistamaan kuntien osaamista, tietoa ja näkemystä siitä, mitkä tekijät vaikuttavat lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin ja osallisuuteen.

Hankkeen osatavoitteiksi on hankesuunnitelmaan kirjattu:

1. osallisuuden vahvistaminen lasten ja nuorten kasvua sekä kehitystä tukevassa kasvuympäristössä sekä vuorovaikutustilanteissa
2. monisektoraalisen ja moniammatillisen osaamisen vahvistaminen ja
3. lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palvelujen sisällöllisten menetelmien vahvistaminen.

Hankkeen osatavoitteet priorisoitiin ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa 3.11.2009 tehdyn itsearvioinnin ja sen jälkeen ohjausryhmälle tehdyn kyselyn pohjalta siten, että

ULAPAN osatavoitteet ovat

1. lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palvelujen sisällöllisten menetelmien vahvistaminen
2. monisektoraalisen yhteistyön ja johtamisen vahvistaminen

Osallisuuden vahvistamisen tavoite nivottiin sisällöllisten menetelmien kehittämisen ja monisektoraalisen yhteistyön ja johtamisen kehittämisen osa-alueeksi. Tällöin menetelmien kehittämisen sisältönä on myös osallisuutta vahvistavien menetelmien kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen sekä tiedontuotanto. Lisäksi moniammatillisen yhteistyön ja johtamisen osa-alueeseen sisällytetään osallisuutta lisäävien rakenteiden kehittäminen ja johtaminen.

Osallisuus ULAPPA-hankkeessa tarkoittaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallistumista hyvinvointitiedon tuottamiseen sekä mahdollisuuteen osallistua käyttämänsä palvelun suunnitteluun ja kehittämiseen. Tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden äänen kuuluminen ja vaikutus palveluita suunnattaessa ja kehitettäessä.

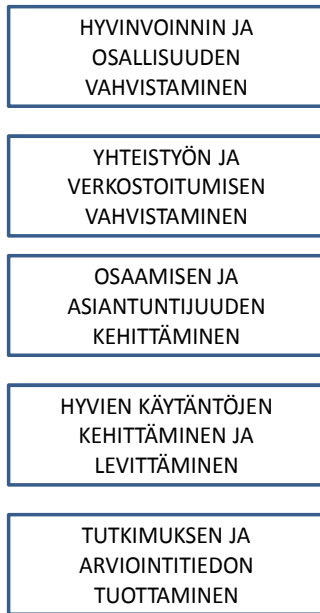
Hankkeessa edistetään lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta

1. lisäämällä asiakkaiden osallisuutta palvelun kehittämisessä ja
2. tuottamalla tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista kysymällä lapsilta itseltään. Kerättyä tietoa käytetään paitsi lapsen saaman palvelun suuntaamiseen myös yleisemmin lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämiseen.

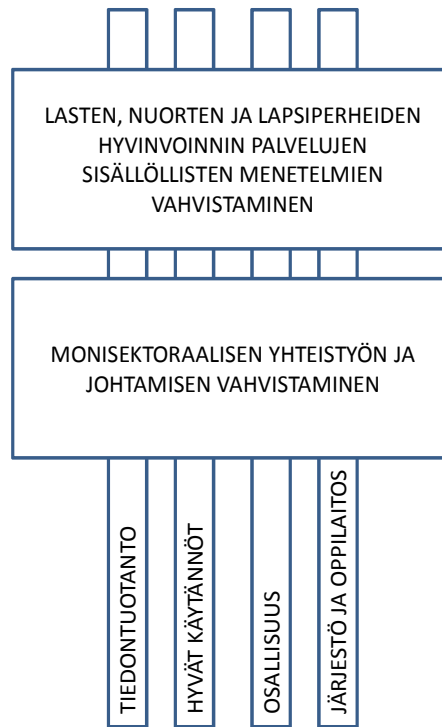
Osatavoitteiden lisäksi kehittämisketön tehtävänä on seurata ja edistää hankkeen tavoitteiden toteutumista alueella, koota alueen kehittämishankkeet ja ideat uusiksi hankkeiksi, koordinoita alueen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittämistä, levittää hyviä käytäntöjä alueellisesti ja valtakunnallisesti ja koota alueellinen hankkeisiin liittyvä seuranta-, tutkimus- ja arviointitieto.

Lapsen ääni kehittämisohjelman ja ULAPPA – kehittämisverkoston tavoitteet on koottu kuvaan 2. Tavoitteista ja konkreettisista toiminnoista on laadittu looginen viitekehys, joka sisältää aikataulutuksen (liite 1). Luvussa 4 avataan hankkeen konkreettisia toimintoja ja aikataulua alatavoitteiden kautta.

**LAPSEN ÄÄNI –KEHITTÄMISOHJELMAN
TAVOITTEET**

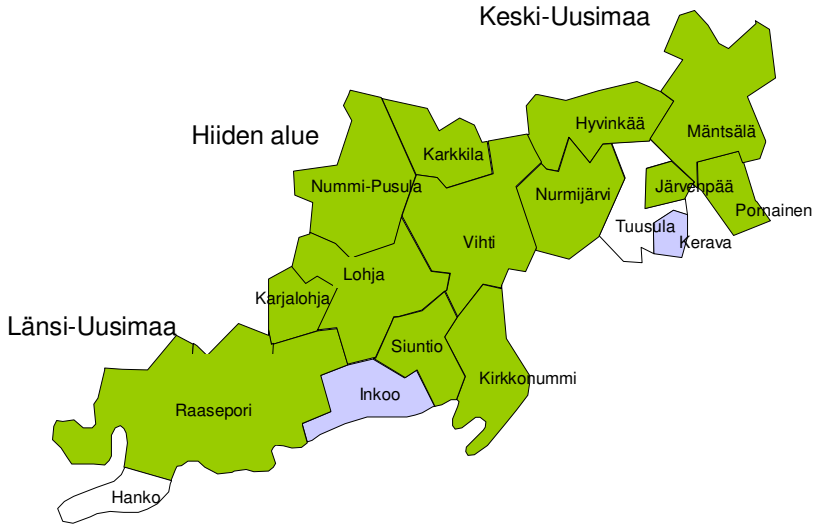
**ULAPPA –KEHITTÄMISVERKOSTON
TAVOITTEET**

Kuva 2. Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämishojelman ja ULAPPA-kehittämisverkoston tavoitteet

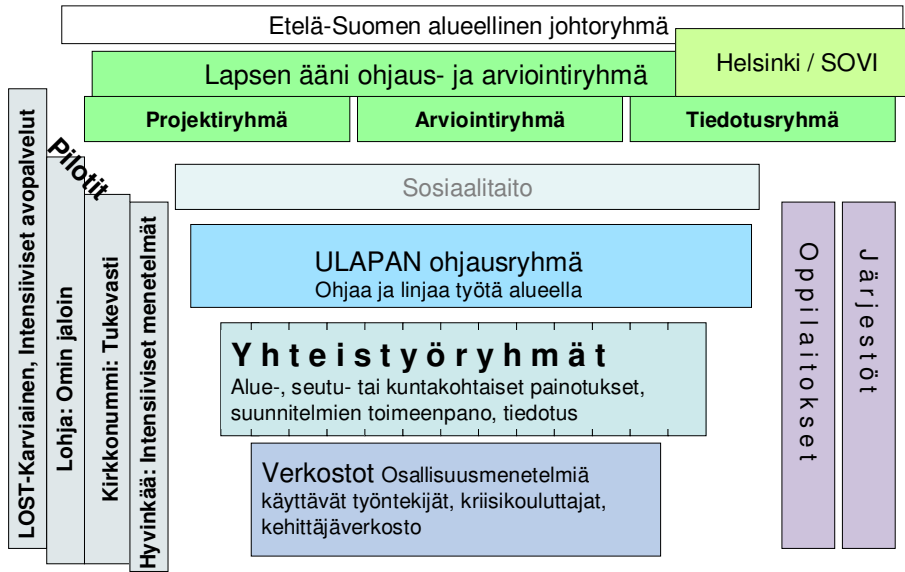
3 ULAPAN ORGANISOINTI

ULAPPA –kehittämiskeskusto on yksi Etelä-Suomen Lapsen ääni –hankkeen osahankkeista. Kehittämiskeskusto toimii Länsi- ja Keski-Uudenmaan alueella ja toimintaan on sitoutunut mukaan 13 alueen kuntaa (kuva 3)(hankkeeseen sitoutuneet kunnat merkitty vihreällä).

Kuva 3. ULAPPA-kehittämiskeskuston toiminta-alue

ULAPPA -kehittämiskeskuston edustus on mukana Etelä-Suomen Lapsen ääni –hankkeen hankeorganisaatiossa. ULAPPA –kehittämiskeskuston taustaorganisaationa on Sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitalo, jonka edustaja on nimetty Kaste- ohjelman Etelä-Suomen aluejohtoryhmään. Aluejohtoryhmän tehtävänä on seurata ja edistää kehittämistyön toteutumista omalla alueellaan. ULAPAN toimintaa ohjaa ohjausryhmä ja kunta- sekä aluekohtaiset painotukset tehdään kuntien, alueiden tai seutukuntien yhteistyöryhmissä. Länsi- ja Keski-Uudenmaan alueella on neljä lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluita kehittävää pilottia, joiden toimintaa ULAPPA tukee ja seuraa sekä pyrkii edistämään niiden hyvien toimintamallien levittämistä. Pilottien ja ULAPAN kehittämistyötä tukee yhteinen kehittäjäverkosto. Lisäksi ULAPPA tukee kriisikouluttajien ja osallisuusmenetelmiä työssään käyttävien ammattilaisten verkostoitumista. ULAPAN ohjausryhmässä on mukana järjestöjen ja oppilaitosten edustus, joiden yhteistyötä kuntien kanssa pyritään edistämään. ULAPAN organisaatio on kuvattu kuvassa 4.

Kuva 4. ULAPPA-hankkeen organisaatio

3.1 Ohjausryhmä

ULAPPA –kehittämisverkoston ohjausryhmän tehtävänä on toimia hankkeen sisällöllisenä sparraajana ja sitä kautta linjata ja ohjata hankkeessa tehtävää työtä.

Ohjausryhmän muodostamisen tavoitteena on ollut perustaa ryhmä, josta löytyy mahdollisimman laajasti asiantuntemusta Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluista käynnistettävän kehittämistyön tueksi. Samalla kokoonpanossa on pyritty huomioimaan erilaiset kunnat, alueelliset tekijät ja kieli. Ohjausryhmän kokoonpano on esitetty liitteessä 2. Ohjausryhmä kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa hankkeen aikana.

3.2 Yhteistyöryhmät

ULAPPA –kehittämisverkoston toiminnan kohdentuminen sovitaan alueellisissa, seudullisissa tai kuntakohtaisissa yhteistyöryhmissä. Tavoitteena yhteistyöryhmissä on tukea lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointisuunnitelmien toteutusta ja palveluiden moniammatillista johtamista ja yhteistyötä kunnissa. Tavoitteena on, että yhteistyöryhmät yhdistävät lasten ja nuorten palveluiden avainhenkilöt sosiaali-, terveys-, sivistys- ja nuorisotoimen osalta sekä edistävät sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistoiminta-alueiden ja peruskuntien palveluiden keskinäistä yhteistyötä. Samalla yhteistyöryhmissä tarkennetaan ULAPPA-hankkeen ja kuntien välillä tehtävän yhteistyön ja kehittämistyön kohdentuminen.

Yhteistyöryhmät kokoontuvat seuraavilla alueilla: Hyvinkää, Järvenpää, Karviainen (Karkkila, Nummi-Pusula, Vihti), Kirkkonummi, Lohja, Mustijoki (Mäntsälä ja Pornainen), Nurmijärvi, Siuntio ja Raasepori.

4 TOIMENPITEET

4.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palveluissa käytettävien menetelmien vahvistaminen

ULAPPA –kehittämisen verkoston ohjausryhmän itsearvioinnin pohjalta hankkeen tavoitteet priorisoitiin marraskuussa 2009. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palveluiden menetelmien vahvistaminen asetettiin tärkeimmäksi kehittämisen verkoston tavoitteeksi. Länsi- ja Keski-Uudellemaalle on toisaalta edellisten kuntavetoisten, sosiaalialan osaamiskeskuksen sekä mm. Stakesin vetämien hankkeiden aikana järjestetty monen laista sisällöllisten menetelmien koulutusta. Kasvatuskumppanuus, huolen puheeksi ottaminen, dialogiset menetelmät, salassapito, kriisikouluttajakoulutus ja moniammatillinen johtaminen ovat kaikki esimerkkejä alueen työntekijöille aiemmin suunnatusta koulutuksesta.

ULAPPA –kehittämisen verkostossa on päädytty siihen, että hankkeessa toteutettava lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palveluiden sisällöllisten menetelmien vahvistaminen suunnataan siten, että järjestettävillä koulutuksilla vahvistetaan aiemmin hankittua ammattitaitoa ja menetelmiä mutta myös luodaan työntekijöiden alueellisia ja seudullisia verkostoja, jotka tukevat menetelmien laajaa käyttöä arjen työssä. Työntekijöiden verkostoituminen vahvistaa sisällöllisten menetelmien kehittämistä ja käyttöä sekä hyvien käytäntöjen levittämistä.

Kuntien lasten ja nuorten palveluiden johtamistyötä tuetaan lastensuojelupalveluita käsittelevällä tiedontuotannolla sekä lastensuojelupalveluiden järjestämisen rakenteita ja kustannusvaikuttavuutta käsittelevillä työkokouksilla. Työkokousten sisällöt linkittyvät palveluiden kustannusten ja vaikuttavuuden seurantaan.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallistumisen edistäminen palveluissa ja niiden kehittämisessä on keskeinen KASTE -ohjelman ja koko Lapsen ääni –kehittämisen ohjelman tavoite. Länsi- ja Keski-Uudellemaalle luodaan ULAPPA -hankkeen aikana verkosto työntekijöistä, jotka on koulutettu tai jotka toimivat kouluttajina asiakkaita osallistavissa menetelmissä. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallistumista palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen edistetään ja toiminnasta saatuja kokemuksia välitetään alueen toimijoille.

Kriisityön kehittämiselle on nähty tarve Länsi- ja Keski-Uudellamaalla. Alueella on koulutettu kriisikouluttajia, jotka toimivat omassa kunnassa ja tarvittaessa laajemmalla alueella vertaiskouluttajina levittäen kriisityön osaamista. Koulutusten toteutumista ja kouluttajien työtä tuetaan luomalla kriisikouluttajien verkosto alueelle.

Oleellinen osa Etelä-Suomen Lapsen ääni –kehittämisen ohjelmaa on piloteissa kehitettävät asiakastyön toimintamallit. ULAPPA –kehittämisen verkosto osallistuu hyväksi havaittujen toimintamallien juurruttamiseen ja levittämiseen. Pilottien ja ULAPPA –hankkeen kehittämistyötä ja keskinäistä yhteistyötä tuetaan kehittäjäverkostossa.

4.1.1 Osallisuusmenetelmien käytön edistäminen ja osaamisen vahvistaminen sekä verkoston luominen

Länsi- ja Keski-Uudellamaalla on koulutettu kuntien työntekijöitä käyttämään asiakkaiden osallisuutta edistäviä menetelmiä työssään tavoitteena varhainen ja oikea-aikainen tuki lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Tällaisia menetelmiä ovat mm. dialogiset menetelmät, läheisneuvonpito ja huolen puheeksi ottaminen varhaisessa vaiheessa. Verkostokoordinaattorit, läheisneuvonpidon koollekutsujat ja hupu-kouluttajat ovat ko. menetelmien osaajia. Menetelmien käyttäjistä kootaan verkosto ULAPPA –hankkeen aikana.

Hankkeen tavoitteena on edesauttaa osallistavien menetelmien käytön lisäämistä kunnissa. Tavoitteen toteuttamiseksi perustetaan verkosto, jonka avulla edistetään työntekijöiden keskinäistä toisiltaan oppimista jakamalla hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. Tarkoitus on myös tukea menetelmien laajempaa käyttöönottoa kunnissa. Menetelmien osaajia ei löydy kaikista kunnista. Verkostossa jaetaan osaamista ja luodaan malli seudullisiksi käytännöiksi vertaistyönohjaukseen sekä työntekijöiden osaamisen käyttämiseen yli kuntarajojen.

Verkoston toiminta käynnistetään kokoamalla ensin suunnitteluryhmä sekä kokoamalla tietoa kyselyllä menetelmien käytön laajuudesta sekä tarpeista verkoston toiminnalle.

Toiminnan tuloksena syntyy tietoa osallisuusmenetelmistä ja niiden käytön laajuudesta seudulla sekä seudun osallisuusmenetelmien osaajista. Lisäksi saadaan tietoa, mitä pysyvä verkostorakenne ja sen aktiivinen hyödyntäminen toiminta-alueella edellyttävät.

4.1.2 Osallisuutta tukevien menetelmien käyttö palveluiden kehittämisessä

Lasten ja nuorten osallistumisen edistäminen on kirjattu mm. Suomen perustuslakiin, lastensuojelulakiin ja kansainväliseen lasten oikeuksien sopimukseen. Perustuslain (731/1999) mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lasten ja nuorten osallisuuden lisäämisellä on kauaskantoisia vaikutuksia. Lasten äänen kuunteleminen ja lasten osallistumisen lisääminen tuovat tietoa lasten tarpeista ja hyvinvoinnista ja parhaimmillaan sen avulla voidaan suunnata ja kehittää palveluiden sisältöjä lasten hyvinvointia edistävään suuntaan. Lasten osallistumisen mahdollistaminen myös kasvattaa lapsia aktiivisiksi kansalaisiksi.

ULAPPA –hankkeessa lisätään osallisuutta edistävien menetelmien käyttöä lasten ja nuorten palveluissa. Tavoitteena on lasten ja perheiden osallistumisen lisääminen palveluiden kehittämisessä. Hankkeessa edistetään työtapoja, joissa osallistavia menetelmiä käytetään esimerkiksi varhaiskasvatuksen tai koulun piirissä toiminnan kehittämiseksi yhdessä lasten ja perheiden kanssa. Toimintamallit dokumentoidaan ja arvioidaan siten, että ne ovat siirrettävissä ja toteutettavissa laajemmin.

4.1.3 Kriisikouluttajien verkoston luominen ja osaamisen jakaminen

Länsi- ja Keski-Uudellemaalle on koulutettu kriisikouluttajia. Kriisikouluttajien koulutuksen tavoitteena on peruspalvelujen kehittäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden kriisien kohtaamisessa ja kriisikouluttajakoulutuksen käyneiden taitojen hyödyntäminen tässä työssä kunnissa.

Kriisikouluttajista kootaan seudullinen verkosto, jolla tuetaan toiminnan kehittämistä ja koulutusta kunnissa. Verkostolle on tehty kysely marras-joulukuussa 2009. Kysely lähetettiin 19 henkilölle. Vastauksia saatiin 13. Kyselyn vastaajista 11 henkilöä piti verkoston luomista tarpeellisena. Lähes

kaikki kyselyyn vastanneista oli käyttänyt koulutuksessa saamia taitoja työssään. Vastaajat toivoivat jatkokoulutusta sekä kriiseihin liittyvistä sisällöistä että kouluttajataidoista.

4.1.4 Piloteissa kehitettyjen hyvien toimintakäytäntöjen levittäminen ja tuki kehittämistyölle

Lapsen ääni –hankkeen piloteissa kehitetään intensiivisiä nopean puuttumisen menetelmiä asiakastyöhön sekä varhaisen tuen ja osallisuuden lisäämisen toimintamalleja lasten ja nuorten palveluihin. Länsi- ja Keski-Uudellamaalla intensiivisen tuen pilotteja on Hyvinkäällä, Lohjalla sekä LOST/Karviaisen alueilla. Kirkkonummella kehitetään varhaista tukea lapsiperheille. ULAPPA – kehittämisverkoston tavoitteena on tuottaa arvioitua tietoa toimintojen vaikuttavuudesta ja hyvistä käytännöistä sekä levittää piloteissa ja muissa toiminnoissa kehitettyjä hyviä toimintamalleja laajemmin kuntien käyttöön. ULAPAN ja pilottien yhteisessä kehittäjäverkostossa sovitaan intensiivisen toimintalinjan piloteille yhteinen arviointimalli muun arvioinnin tueksi. ULAPAN edustaja osallistuu Omin jaloin –hankkeen ohjausryhmän työskentelyyn jolla mm. edistetään tiedon viemistä muihin Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntiin. ULAPPA järjestää tilaisuuksia, joissa jaetaan pilottien kehittämistoiminnan kokemuksia, tietoa ja tuotoksia niille kunnille, joilla itsellään ei ole Lapsen ääni –pilottitoimintaa.

Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien Lapsen ääni –pilottien ja ULAPPA -hankkeen kehittämistyötä tuetaan kehittäjätyöntekijöiden verkoston avulla, jonka Sosiaalitaito järjestää.

4.2 Monisektoraalisen yhteistyön ja johtamisen vahvistaminen

Monisektoraalisen yhteistyön ja johtamisen vahvistaminen on toinen kahdesta ULAPPA – kehittämisverkoston päätavoitteesta. Kuntien sisäisten ja kuntien välisten palvelu- ja yhteistyörakenteiden nopea muutos luo haasteita palveluiden johtamiselle ja keskinäiselle yhteistyölle. Julkisella palvelutuotannolla on edessään tuottavuustalkoot toimintojen tehostamiseksi. Tuottavuuden parantaminen edellyttää monisektoraalisen yhteistyön ja tietojohtamisen vahvistamista.

ULAPPA –kehittämisverkosto tukee kuntien johtamistyötä sekä moniammatillista ja monitoimijaista yhteistyötä erityisesti tiedontuotannon avulla. Kehittämisverkostossa edistetään kuntien ja kuntayhtymien lastensuojelupalveluiden kustannusten seuranta ja kustannusten ja vaikuttavuuden välisen suhteen arvioimista. Lisäksi näistä tuotetaan kuntien käyttöön tietoa. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveydestä ja hyvinvoinnista tuotetaan tietoa, jonka avulla voidaan paremmin suunnata ja kehittää palveluita.

Kuntien lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämistä ja johtamista tuetaan järjestämällä hyvinvointisuunnitelmafoorumeita. Foorumeissa käsitellään mm. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien toteutumista, seuranta ja arviointia. Monitoimijaista yhteistyötä lisätään edistämällä järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyötä kuntien kanssa.

Moniammatillista johtamista ja yhteistyötä tuetaan tarjoamalla konsultatiivista koulutusta ja tukea kuntien ja alueiden yhteistyöryhmille.

4.2.1 Lastensuojelupalveluiden kustannusten seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Suomessa lastensuojelupalvelut ovat kuntien järjestämisvastuulla ja ne rahoitetaan verovaroin. Palveluiden kustannusten ja vaikutusten välisestä suhteesta on kuitenkin hyvin vähän tietoa. Yksi tulevaisuuden keskeisimmistä haasteista onkin julkisen palvelutuotannon tuottavuuden

parantaminen tehokkuuden lisäämiseksi. Sosiaalipalveluiden kustannusvaikuttavuuden mittaamisessa törmätään usein siihen, ettei ole selkeää käsitteistöä, jonka avulla pystyttäisiin tarkastelemaan kustannuksia, palveluiden määrää, laatua ja vaikuttavuutta.

Sosiaalitaidon ja kuntien yhteistyönä on kehitetty POP- Paljonko on paljon lastensuojelun kustannusseurannan taulukko. POP tarjoaa kunnille mahdollisuuden lastensuojelupalveluiden taloudellisen kehityksen seurantaan. Taulukkoon kerätään lastensuojelun tuoteistetut kustannukset, jotta eri palveluiden käytön ja kustannusten vertailu mahdollistuisi.

ULAPPA-hankkeessa jatketaan POP-taulukon kehittämistyötä siten, että taulukko tukee kuntien lastensuojelupalveluiden systemaattista kustannusten seurantaan. Tavoitteena on liittää kustannustieto muihin lastensuojelun arviointi-indikaattoreihin ja lisätä näin tietoa lastensuojelupalveluiden kustannusten ja vaikutusten välisestä suhteesta. Kehittämistoiminnan tavoitteena on antaa perustietoa taloudesta, lisätä strategista ymmärrystä sekä tukea sosiaalipalveluista saatavaan tietoon perustuvaa johtamista ja kehittämistä.

ULAPPA-hanke edistää POP-taulukon käyttöä kustannusseurannan välineenä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa. Tämän lisäksi hankkeessa toteutetaan tarkempia kustannusvaikuttavuuden arviointeja seudullisesta Perhe-pankki hankkeesta, Hyvinkään intensiivimenetelmästä, Lost-Karviaisen Voimaa perheille –pilotista, Lohjan nuorten vastaanottoyksiköstä, Kirkkonummen ja Karviaisen jälkihuollosta sekä Nikinharjun lastenkodin käytön vaikutuksista Karviaisen lastensuojelupalveluiden kustannuksiin.

POP-taulukon kehittämistyön ohella lastensuojelupalveluiden kustannusseuranta vahvistetaan toteuttamalla Lastensuojelu Länsi- ja Keski-Uudellamaalla selvitys. Selvityksessä vertaillaan seudullisesti lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakasmääriä ja kustannuksia. Tavoitteena on luoda malli, jolla kerättäisiin vuosittain tietoa lastensuojelun avainlukuista.

Lastensuojelupalveluista tuettavan kustannus- ja vaikuttavuustiedon tavoitteena on vahvistaa tietojohtamista ja seudullista yhteistyötä. ULAPPA -hankkeessa tiedon ja käytännön työn vuoropuhelua edistetään järjestämällä ammattilaisfoorumeita lasten ja nuorten palveluiden johtaville työntekijöille ja asiantuntijoille. Foorumeissa käsitellään lastensuojelupalveluiden rakenteen vaikutuksia kustannuksiin ja toiminnan vaikuttavuuteen. Hankkeen aikana järjestetään kolme kustannusvaikuttavuuteen keskittyvää työkokousta. Ensimmäisen lastensuojelun kustannusvaikuttavuusfoorumien teemana ovat lastensuojelun jälkihuollon kustannukset ja vaikuttavuus.

4.2.2 Tiedon tuottaminen 4-5 –vuotiaiden lasten hyvinvoinnista

Tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin osatekijöistä ja terveydestä voidaan käyttää palvelurakenteita ja ennaltaehkäiseviä toimia suunniteltaessa. Lasten hyvinvoinnista kerätään melko systemaattisesti tietoa useissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulun palveluissa. Esimerkiksi lastenneuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa lasten terveystietoa kerätään järjestelmällisesti ja kattavasti koko maassa, vaikkakin määräaikaistarkastusten sisällöissä ja seulontojen ajoituksessa on paikallisia eroja. Lapsia koskevan valtakunnallisen terveystiedon on kuitenkin havaittu olevan puutteellista ja erityisen vähän koottua tietoa on alle 11-vuotiaista lapsista (LATE).

Sosiaali- ja terveystieteissä kerätään yksilö- ja perhekohtaista tietoa, jotta voidaan suunnata yksilöiden tai perheiden kanssa tehtävää työtä. Tietoa kerätään esimerkiksi neuvolassa

asiakaskäynneillä lapsen kasvun ja kehityksen seurantaan varten. Varhaiskasvatuksessa tietoa kerätään varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä tavoitteena päivähoiton ja perheen välinen kasvatuskumppanuus. Kerättyä tietoa käytetään pääasiassa asiakasprosessin tukena. Tietoa ei kuitenkaan dokumentoida niin, että siitä voitaisiin tehdä analyysia ja johtopäätöksiä tai saada kuva esimerkiksi jonkin tietyn alueen tai koko kunnan lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista, hyvinvoinnin vajeista ja niihin vaikuttavista ilmiöistä ja tekijöistä.

Tietoa lasten hyvinvoinnista ja terveydestä kerätään mittaamalla ja arvioimalla lasta sekä haastatteleamalla lasten vanhempia. Lasten haastatteluista kertyvää tietoa ei systemaattisesti dokumentoida. Poikkeuksena on valtakunnallinen kouluterveyskysely, joka toteutetaan joka toinen vuosi ja siinä 8-9 –luokkalaisilta sekä ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden oppilailta kysytään tietoa heidän hyvinvoinnistaan. Kouluterveyskyselyssä kerättyä tietoa käytetään laajasti valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti palveluiden suuntaamisessa ja kehittämisessä. Alle kouluikäisiltä lapsilta ja alakoululaisilta itseltään ei kerätä systemaattisesti tietoa heidän hyvinvoinnistaan.

ULAPPA-hankkeessa kerätään kuntakohtaista tietoa 4-5 -vuotiaiden lasten hyvinvoinnista ja terveydestä. Lisäksi tehdään kysely 5-luokkalaisille koululaisille.

Lapsilta itseltään kerättävän tiedon osalta kehitetään Hyvinkäällä vuosittain toteutettavaa Lapsen näkökulma päivähoitosta –kyselyä. Kysely tehdään varhaiskasvatuksen piirissä oleville 3-5 –vuotiaille lapsille ja esiopetusoppilaille. Kysely jaetaan kaikille ko. lasten vanhemmille kotiin, jossa vanhemmat lomakkeen avulla haastattelevat lapset. Kyselystä saadaan tietoa lasten tyytyväisyydestä varhaiskasvatustiloihin. Kyselyä laajentamalla ja muokkaamalla on mahdollista saada tietoa lapsen hyvinvoinnista laajemminkin päivähoitossa ja kotona. Suunnitelmana on, että lasten haastattelulomaketta muokataan yhteistyössä Länsi- ja Keski-Uudenmaan varhaiskasvatuksen sekä Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen asiantuntijoiden kanssa.

Pienten lasten kyselyn lisäksi suunnitellaan ja toteutetaan 5-luokkalaisille koululaisille 'kouluhyvinvointikysely' kouluterveyskyselyn mallin mukaisesti.

4.2.3 Tietoperustan vahvistaminen lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja sen haasteista Länsi- ja Keski-Uudellamaalla

Lastensuojelulaki velvoittaa kunnan yksin tai yhdessä useamman kunnan kanssa laatimaan lastensuojelusuunnitelman (417/2007, 12§). Suunnitelmassa luodaan kokonaiskuva alueen lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnista sekä hyvinvoinnin edistämiseksi tarvittavista resursseista. Suunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran valtuustokauden aikana. Kaikissa Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa lastensuojelusuunnitelmapirosessi on käynnissä.

ULAPPA –kehittämisverkosto kokoaa, analysoi ja tekee alustavia johtopäätöksiä alueen kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmista ja järjestää alueellisia tilaisuuksia kuntien lastensuojelusuunnitelmapirosessien tukemiseksi. Tuloksista tehdyt seudulliset johtopäätökset työstetään palvelujen kehittäjien ja päätöksentekijöiden käyttöön mahdollisen seudullisen yhteistyön vahvistamiseksi tai aloittamiseksi.

Tavoitteena on jakaa tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista sekä tukea kuntia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien toteutuksessa, seurannassa ja arvioinnissa.

Lasten ja nuorten hyvinvointifoorumi järjestetään hankkeen aikana neljä kertaa, joista ensimmäiset kaksi Järvenpäässä 5.5.2010 ja Lohjalla 11.5.2010. Toinen foorumikierrros järjestetään loppukevällä 2011.

4.2.4 Kuntien, kuntayhtymien ja yhteistoiminta-alueiden lasten ja nuorten hyvinvointiryhmien / johtoryhmien tukeminen moniammatillisen työn johtamisessa ja yhteistyössä

Kuntien, kuntayhtymien ja yhteistoiminta-alueiden moniammatilliset yhteistoimintaryhmät edistävät alueellaan suunnitelmallista lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämistä. Länsi- ja Keski-Uudenmaan alueella tapahtuvat sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvät uudistukset luovat kuitenkin haasteita lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia edistävien palvelujen kehittämiselle ja palvelujen väliselle yhteistyölle. ULAPPA –kehittämiskeskusto tukee kuntien moniammatillista yhteistyötä ja johtamista järjestämällä tarvittaessa koulutusta kuntien yhteistyöryhmien tarpeiden mukaan.

5 VIESTINTÄ

ULAPPA-hankkeessa noudatetaan koko Lapsen ääni hankkeen viestinnän linjausta. Viestinnän tärkeimmät tavoitteet ovat:

1. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset ja päättäjät tietävät hankkeen olemassaolosta, kehittämisprosessien etenemisestä ja kehittämissuunnitelmien tuloksista.
2. Hyvät jo olemassa olevat ja kehitettävät käytännöt leviävät: keinona käytetään monipuolisia levityskanavia ja huomioidaan viestintänäkökulma hyvien käytäntöjen dokumentoinnissa. Tässä hyviin käytäntöihin sisältyvät myös ammattilaisten osaamisen ja työhyvinvoinnin parantamisen keinot.
3. Tuotettu tutkimus- ja arviointitieto leviää.
4. Hankkeeseen osallistuvien ammattilaisten yhteistyö mahdollistetaan sisäisen viestinnän avulla: keinona tiedonvälitys prosessien etenemisestä ja yhteiset keskustelu- ja kehittämisareenat.

ULAPPA –kehittämiskeskoston viestinnässä sisäinen ja ulkoinen tiedotus tukevat ja edistävät hankkeen tavoitteiden toteutumista. Hankkeen tiedotuksen tulee tavoittaa keskeiset yhteistyötahot, joita ovat kuntien sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen virkamiehet ja luottamushenkilöt sekä kolmas sektori. Joissakin toiminnoissa tiedotuksen kohteena ovat myös kuntalaiset – tiettyjä palveluita käyttävät lapset, nuoret ja lapsiperheet.

ULAPPA –kehittämiskeskoston toiminnassa kuntien, alueiden ja seutukuntien yhteistyöryhmät ovat keskeisiä yhteistyötahoja ja tiedotus hankkeen toiminnasta ko. ryhmille on ensiarvoisen tärkeää. Myös tiedotus ohjausryhmälle sekä sisäinen tiedotus Sosiaalitaivossa on tärkeää. Edellä mainitut tahot ovat keskeisessä asemassa ohjaamassa ja suuntaamassa koko hankkeen toteutusta. Hankkeen operatiivista etenemistä voi seurata Sosiaalitaivon kotisivuilta (www.sosiaalitaivo.fi), jossa on hankkeen keskeisin aineisto, toiminnot ja aikataulu (kalenteri).

Tiedon jakaminen Etelä-Suomen Lapsen ääni –hankkeen hallinnoijan ja osahankkeiden välillä edistää yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja hyvien käytäntöjen levittämistä.

Hankkeen eri toimintojen viestintäsuunnitelma on liitteessä 3.

6 ARVIOINTI

ULAPPA-hankkeen arvioinnin voi jakaa kahteen osaan - kehittämisprosessin arviointiin ja palvelurakennetulosten arviointiin. Arvioinnin keskeisin tehtävä on yhtäältä ohjata ja arvioida ULAPPA-hankkeen kehittämisprosessin etenemistä keskeisten toimijoiden näkökulmasta ja toisaalta arvioida hankkeen tuloksia.

Kehittämisprosessin arvioinnin keskeisin tehtävä on ohjata hankkeen toteutusta tavoitteiden suuntaisesti sekä parantaa kehittämisprosessin hallintaa ja toimenpiteiden tuloksellisista ja vaikuttavaa toteuttamista. Kehittämisprosessia arvioidaan formatiivisesti, eli arvioinnin fokus kohdistetaan kehittämistoimintaan ja sen parantamiseen. Arvioinnin tavoitteena on, että jo hankkeen aikana opitaan yhdessä ratkaisemaan ongelmia ja suuntamaan toimintaa uudelleen, mikäli siihen on tarvetta. Kehittämisprosessin arviointikysymyksiä ovat:

1. Miten asetetut tavoitteet ovat toteutuneet?
2. Miten hankkeen organisointi on toiminut?
3. Mitä ennakoimattomia asioita on ilmennyt?
4. Miten kehittämisprosessi on edennyt?

ULAPPA-hankkeen palvelurakennetulosten arviointiin sisältyy ajatus prosessin rationaalisesta ja lineaarisesta luonteesta eli siitä, että määritetyillä toimenpiteillä saavutetaan haluttu tulos. Arvioinnin kohteena ovat tuloksien saavuttaminen. Tuloksien saavuttamista peilataan toimintoihin ja sen perusteella arvioidaan hankkeen toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Keskeiset kysymykset tuloksien osalta ovat:

1. miten hanke on edistänyt lasten ja nuorten palveluiden menetelmien kehittymistä?
2. miten hanke on edistänyt moniammatillista yhteistyötä ja johtamista? sekä
3. miten hanke on edistänyt lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuutta?

Tarkempi kuvaus ULAPPA-hankkeen arvioinnista on esitetty erillisessä arviointisuunnitelmassa.

7 RAPORTOINTI

ULAPPA – hankkeesta raportoidaan hallinnoijalle maksatushakemusten yhteydessä puolivuositain. Ohjausryhmälle raportoidaan hankkeen etenemisestä ja toteutuksesta. Hankkeesta tehdään väliraportti lokakuussa 2010 ja loppuraportti syyskuussa 2011. Kuntien yhteistyöryhmille raportoidaan toiminnasta tapaamisten sekä kuntiin lähetettävien tiedotteiden ja verkkosivujen avulla. Raportit julkaistaan Sosiaalitaidon verkkosivuilla www.sosiaalitaito.fi sekä Lapsen ääni-hankkeen sisäisessä verkossa.

8 BUDJETTI

ULAPPA – Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa –hankkeen kokonaisbudjetti vuosille 2009-2011 on 366 500 €, josta kuntien rahoitusosuus on 91 625 €.

LÄHTEET

Lastensuojelulaki (417/2007)

LATE. Lasten ja nuorten terveysseurannan kehittäminen. Kansanterveyslaitoksen julkaisu B 28/2008.

Länsi- ja Keski-Uudenmaan lapsen-ääni kehittämisverkoston hankesuunnitelma 2009-2013

STM (2008) Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. KASTE 2008-2011.
<http://pre20090115.stm.fi/hl1212563842632/passthru.pdf>

Suomen Perustuslaki (731/1999)

LIITTEET

LIITE 1. ULAPPA LOOGINEN VIITEKEHYS / MALLI

**PÄÄTAVOITE: LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN.
KUNNILLA ON TIETOA, OSAAMISTA JA NÄKEMYSTÄ SIITÄ MILLÄ TAVOIN LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTIA EDISTETÄÄN KUNNASSA**

RESOURCES/RESURSSIT:

4.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin palveluissa käytettävien menetelmien vahvistaminen

Toiminnot	Tuotokset / konkreettiset toiminnot	Osalliset	Aikataulu ja vastuuhenkilöt	LYHYEN AIKAVÄLIN TULOKSET	KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN TULOKSET/VAIKUTUKSET	PITKÄN AIKAVÄLIN VAIKUTUKSET
4.1.1 Osallisuusmenetelmien käytön edistäminen ja osaamisen vahvistaminen sekä verkoston luominen	Luodaan seudullinen verkosto osallisuusmenetelmiä käyttävistä toimijoista. Verkostotapaamisia 3-4 kpl	Kuntien verkostokonsultit, hupu-kouluttajat, läheisneuvonpidon koollekutsujat ja mahdollisesti muut osallistavia menetelmiä käyttävät työntekijät, Kunnat, ULAPPA	MR, (TT) Suunnittelu tammi-maaliskuu 2010, ensimmäinen verkostotapaaminen maaliskuu 2010, jatkossa 3 tapaamista hankkeen aikana	Osallisuusverkostoon osallistuneiden tiedot ja kokemukset osallisuusmenetelmien käytöstä, hyödyistä ja edelleen kehittämisestä ovat lisääntyneet ja menetelmiä käytetään laajemmin kunnissa.	Seudullinen verkosto on toimiva tuki menetelmien käyttäjille ja se tukee menetelmien laajempaa käyttöä alueella	Kuntalaiset: lapset nuoret ja lapsiperheiden aikuiset otetaan laajemmin osaksi palveluiden kehittämisessä
4.1.2 Osallisuutta tukevien menetelmien käytön lisääminen palveluiden	Pilotoidaan lapsia, nuoria ja perheitä osallistava tapa järjestää esim. vanhempainiltoja, jossa suunnitellaan palvelun	Kuntien toimijat varhaiskasvatuksessa ja kouluissa, osallisuusverkoston	Kevät 2010 aloitetaan pilotoinnin suunnittelu ja pilotoidaan, jaetaan	Osallisuutta tukevien menetelmien käyttö lisääntyy palveluiden kehittämisessä .	Lapsilla, nuorilla ja perheillä on mahdollisuus osallistua käyttämänsä palvelun kehittämiseen laajemmin.	Palvelut vastaavat entistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin.

kehittämisessä	sisältöjen ja/tai rakenteiden kehittämistä	toimijat, ULAPPA	kokemuksia puimala-tyyppisesti osallisuusverkostossa			
4.1.3 Kriisikouluttajien verkoston luominen ja koulutusten järjestämisen ja kouluttajien osaamisen jakamisen edistäminen	Luodaan seudullinen kriisikouluttajien verkosto, jolla tuetaan vertaiskoulutusten järjestämistä kunnissa	Kriisikouluttajat, ULAPPA, kuntien peruspalveluiden työntekijät	MR, (TT) Ensimmäinen verkoston kokoontuminen helmikuussa 2010, seuraava syksyllä 2010. Koulutukset kevät 2010 alkaen kunnissa	Kriisiosaaminen lisääntyy kunnissa	Seudullinen verkosto on toimiva tuki kriisikouluttajille ja se tukee kriisityötä alueella	Kuntalaiset saavat oikea-aikaista tukea kriisitilanteissa
4.1.4 A) Piloteissa kehitettyjen hyvien toimintakäytäntöjen levittäminen ja tuki kehittämistyölle	Arviointitiedon kokoaminen pilottien toiminnasta: Mitkä osatekijät edesauttavat pilottien toiminnan onnistumista? Siirretään hyviä arviointimalleja muihin alueen toimintoihin	ULAPPA, pilotit, kunnat	Arviointitieto 2011, MR, TT Arvioinnin suunnittelu kevät 2010	Pilottien toiminnan edellytyksistä ja tuloksista on arvioitua tietoa.	Piloteissa kehitettyjä menetelmiä sekä muita toimivia työmalleja on otettu käyttöön laajemmin alueella. Kehittämistyö ei lopu hankkeiden loppuessa vaan olemassa olevat ja luodut rakenteet tukevat tavoitteiden toteutumista jatkossa	Alueelle on syntynyt rakenne hyvien käytäntöjen leviämiseksi.
4.1.4 B) Länsi- ja Keski-Uudenmaan Lapsen ääni pilottien ja ULAPAN kehittämistyön tukeminen	Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien Lapsen ääni – pilottien ja ULAPPA -hankkeen kehittämistyötä tuetaan kehittäjätyöntekijöiden verkoston avulla, jonka Sosiaalitalo järjestää.	ULAPPA, pilotit, kunnat	Kehittäjäverkosto 9 krt.. MS, PH	Osahankkeiden työntekijät saavat tukea hankkeiden toteutukseen niin, että kehittämistyöstä tulee laadukasta ja vaikuttavaa. Kehittämisosaaminen ja projektihallinta on vahvistunut.		

4.2 Monisektoraalisen yhteistyön ja johtamisen vahvistaminen						
4.2.1 Lastensuojelupalveluiden kustannusten seuranta ja vaikuttavuuden arviointia edistetään kunnissa	POP-taulukon jatkokehittäminen ja vieminen kuntien käyttöön sekä kustannusten ja vaikutusten arviointi määritellyissä palveluissa. Lastensuojelupalveluiden johtamista ja verkostoitumista tukevien työkokousten järjestäminen	Kunnat, ULAPPA, Sosiaalitalo ja työtä kehittävä ryhmä	Pilotointi aloitettu 2010 alussa. TT (MR) POP työkokoukset 24.3.2010, syksy 2010 ja kevät 2011 Kustannusvaikuttavuus analyysit kesä 2011 TT (MR)	Lastensuojelupalveluiden kustannusten seuranta on kehittynyt kunnissa	Pop on otettu osaksi laajempaa lastensuojelun vaikuttavuuden arviointia ja strateginen ymmärrys kustannusten ja vaikutusten suhteesta on lisääntynyt	Kunnassa osataan johtaa suunnata toimintaa ja palveluita kustannustehokkaasti
4.2.2 Tietoperustan vahvistaminen lasten terveydestä ja hyvinvoinnista A) Neuvolassa kerätyn tiedon kokoaminen lasten hyvinvoinnista B) Lapsilta itseltään kerättävän tiedon kokoaminen lasten hyvinvoinnista	Yleisen ikäluokkakohtaisen lasten terveys- ja hyvinvointitiedon kokoaminen tietuin indikaattorein neuvolassa kerätystä tiedoista Lasten hyvinvointia selittävän haastattelulomakkeen ja –mallin luominen kuntien käyttöön ja haastattelukyselyn toteuttaminen 5 kunnassa varhaiskasvatuksessa ja alakoulussa	Kuntien neuvolan ja terveyspalveluiden henkilökunta, ULAPPA, THL Kuntien päivähoiton, neuvolan, avoimen varhaiskasvatuksen, alakoulujen toimijat, ULAPPA	Talvi-kevät 2010 kerättävän tiedon määrittely kuntien kanssa ja tiedon kerääminen 2010 aikana, MR (TT) Talvi 2010 haastattelulomakkeen laatiminen, kevät ja syksy 2010 haastattelujen toteutus, MR (TT)	Tieto 4-5-vuotiaiden sekä 5-luokkalaisten lasten hyvinvoinnista ja terveydestä ja on lisääntynyt kunnissa. Kuntien päätöksentekijöillä, johdolla ja asiantuntijoilla on käytössä tietoa oman toiminta-alueen lasten terveydestä ja hyvinvoinnista.	kunnissa kerätty ikäluokkakohtaisen tiedon kerääminen lasten terveydestä ja hyvinvoinnista on jatkossakin mahdollista. Kerätty tieto suuntaa palveluiden kehittämistä.	Palvelut (ja lasten vanhemmat) pystyvät vastaamaan lasten hyvinvoinnista ja terveydestä nouseviin haasteisiin
4.2.3 Tietoperustan vahvistaminen lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden	Kuntien hyvinvointisuunnitelmien toteuttamisen tukeminen. Lasten ja nuorten	Kunnat (virka- ja luottamusmiehet), ULAPPA ja Sosiaalitalo	2010 kevät 2xHVSF, 2011 kevät 2xHVSF MR (TT). HVS kuntien	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaprosessien arviointia ja	Kunnissa on tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat	Hyvinvointisuunnitelmilla ja niissä määritellyillä toimenpiteillä on vaikutusta lasten ja

suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta.	hyvinvointisuunnitelmien analyysi järjestämällä 2x2 hyvinvointisuunnitelmafoorumia.		yhteistyöryhmien työvälineenä 2009-2010 MR (TT)Hyvinvointisuunnitelma analyysi 2010 , Staito + MR	seuranta on vahvistettu.	ovat keskeinen kehittämistyön väline kunnissa.	nuorten hyvinvoinnin paranemiseen.
4.2.4 Moniammatillisen yhteistyön ja johtamisen tukeminen kuntien ja yhteistoiminta-alueiden lasten ja nuorten palveluissa	Järjestetään moniammatillisen johtamisen koulutusta ja konsultaatiota kuntien yhteistyöryhmille ja muille moniammatillisille tiimeille	Yhteistyöryhmät kunnissa	2010-2011, MR, TT, (MS, PH)	Moniammatillinen yhteistyö ja johtaminen ovat kehittyneet kunnissa	Moniammatillinen johtajuus on toimivaa kunnissa	Moniammatillinen, hallintorajat ylittävä yhteistyö on toimivaa palveluissa ja niiden kehittämisessä.

Liite 2. ULAPPA-kehittämiskokouksen ohjausryhmän kokoonpano

Ohjausryhmän kokoonpano on seuraava:

Sivistysjohtaja Katri Kalske, Lohjan kaupunki, ohjausryhmän puheenjohtaja

Varajäsen: Sivistystoimenjohtaja Anu Vesiluoma, Siuntion kunta

Tuotantopäällikkö, Eva Storgårds, Raaseporin kaupunki

Varajäsen: Lasten ja nuorten palvelulinjajohtaja Satu Karppanen, Perusturvayhtymä Karviainen

Päivähoidonpäällikkö Erja Sihlman, Mäntsälän kunta, ohjausryhmän varapuheenjohtaja

Varajäsen: Nimeämättä

Johtava ylihoitaja Eeva Kauppinen, Hyvinkään kaupunki

Varajäsen: Perhepalvelupäällikkö Kirsi Gustafsson, Perusturvayhtymä Karviainen

Perhe- ja sosiaalipalveluiden päällikkö Mervi Herola, Nurmijärven kunta

Varajäsen: Sosiaalityön päällikkö Sirkku Pekkarinen-Keto, Kirkkonummen kunta

Nuorisosiain päällikkö Anne Hautamäki, Mäntsälän kunta

Varajäsen: Nuorisotoimen päällikkö Merja Hukkanen, Lohjan kaupunki

Taluspäällikkö Maija Salonen, Hyvinkään kaupunki

Varajäsen: Taluspäällikkö Sirpa Roos, Kirkkonummen kunta

Yksikön yliopettaja Marjo Kolkka, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Varajäsen: Yliopettaja Päivi Marjanen, Laurea-ammattikorkeakoulu

Toiminnanjohtaja Pia Metsähuone, Mannerheimin lastensuojeluliitto

Varajäsen: Järjestösihteeri Mikaela Nordling, Folkhälsan Föreningen

Toimitusjohtaja Merja Salmi, Sosiaalitalo

Varajäsen: Kehittämispäällikkö Petteri Heino, Sosiaalitalo

Liite 3. ULAPPA –kehittämiskerhon toimintojen viestintäsunnitelma				
TAVOITE, VIESTIT	PÄÄVIESTI, MIELIKUVA	KOHDERYHMÄ	KEINOT, KANAVAT	AJOITUS
Tieto hankkeen toiminnasta ja tuloksista leviää yhteistyökumppaneille	Kehittämiskerho edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta tukemalla kuntien kehittämistyötä	Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien sote- ja sivistystoimen johto ja työntekijät, ohjausryhmä, yhteistyöryhmät, pilotit, verkostot, järjestöt ja oppilaitokset ja muut sidosryhmät Tuloksista tiedotetaan myös tilanteen mukaan kuntalaisille	Face to face tapaamiset, ohjausryhmän kokoukset, yhteistyöryhmien tapaamiset, pilotit, järjestöt ja oppilaitokset, alueelliset tapaamiset ja yhteistyöryhmät, mahdollisesti artikkelit Muistiot sähköpostitse ryhmien jäsenille, sähköiset tiedotteet, ULAPAN esite, verkkosivutiedotus sosiaalitaidon ja lapsenaani -sivuilla	Ohjausryhmä 3.11.2009, 28.1.2010 YTtyöryhmät joulutammik 2009/-10 koko hankeaika
POP-taulukko otetaan käyttöön. Työryhmässä käsitellään lastensuojelun kustannuksiin ja vaikutuksiin liittyviä osatekijöitä	Kunnassa voidaan seurata lasten- ja nuorten palveluiden kustannuksia ja lastensuojelupalveluiden vaikuttavuutta	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät, Kuumen eri työryhmät ja muut seudulliset ryhmät Kuntien lastensuojelun, aikuissosiaalityön, nuorisotyön avainhenkilöt	Tiedote verkkosivuille, henkilökohtainen kontakti kuntien avainhenkilöihin, esitys ohjausryhmässä ja tarvittaessa kuntien yt.työryhmissä Artikkeli sosiaalitetiedossa	2009 loka-joulukuu Työryhmän kokoontuminen maalisk. 2010
Arki- ja kokemustiedon kysely toteutetaan 4-5-vuotiaille ja 5	Lapset osallistuvat tiedon tuottamiseen omasta	Ohjausryhmä, kuntien yhteistyöryhmät, neuvola,	face to face ryhmissä ja avainhenkilöt, toteutusvaiheessa	Suunnittelu jouluk-09-

luokkalaisille	hyvinvoinnistaan Tiedon keräämisellä saadaan tietoa lasten hyvinvoinnista kunnissa ja tietoa voidaan käyttää palveluiden kehittämisessä	koulutoimi Lapset, lasten vanhemmat varhaiskasvatuksen ja koulujen henkilökunta	tiedotus verkkosivuilla (LÄ ja Sosiaalitalo), tiedote päivähoitoon, koteihin, kouluun ja tiedotus kunnan johdon kautta	helmik.-10 Toteutuksen tiedotus helmimaalis -10 ja kevät -2010
Tietoa lasten terveydestä ja hyvinvoinnista kerätään neuvolatiedoista	Tiedon keräämisellä saadaan tietoa lasten terveydestä ja hyvinvoinnista kunnissa ja tietoa voidaan käyttää palveluiden kehittämisessä	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät, KUUMA-kuntien ja muut alueelliset ryhmät, pilotit, Lapsen-ääni, Kaste	face to face ryhmissä ja avainhenkilöt erityisesti terveydenhuollossa ja neuvolassa, THL	Jouluk. -09-talvi 2010
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmafoorumit tukevat kuntien suunnitelmien toimeenpanoa	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien arviointi ja seuranta edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia kunnissa	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät kuntien keskeiset toimijat: virkamiehet ja luottamushenkilöt	Tilaisuuksista tiedottaminen ULAPAN yhteistyöryhmille ja verkkosivuilla sekä sähköpostitse kuntien johdolle	Kevät 2010 ja kevät 2011
Osallisuusasiantuntijoiden verkosto saadaan toimivaksi ja tavoite menetelmien käytön laajenemisesta saavutetaan	Verkostojen avulla kehitetään ammattitaitoa ja lasten ja nuorten osallisuus palveluiden kehittämisessä lisääntyy. Varhainen oikea-aikainen puuttuminen lisääntyy.	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät, hupu-kouluttajat, läheisneuvonpidon koollekutsujat, verkostokoordinaattorit muut osallisuusmenetelmiä käyttävät työntekijät	face to face ryhmissä ja avainhenkilöt, toteutusvaiheessa tiedotus verkkosivuilla	Joulukuu -09-koko hankeaika
Osallisuusmenetelmien käyttöä pilotoidaan vanhempainilloissa	Lapset, nuoret ja perheet osallistuvat palveluiden sisältöjen	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät, hupu-kouluttajat, läheisneuvonpidon	face to face ryhmissä ja avainhenkilöt, toteutusvaiheessa	Talvi-kevät 2010 alkaen koko hankkeen

päivähoidossa ja kouluissa	kehittämiseen	koollekutsujat, verkostokoordinaattorit muut osallisuusmenetelmiä käyttävät työntekijät	tiedotus verkkosivuilla (LÄ ja Sosiaalitalo), tiedote päivähoiton ja koulun yksiköissä ja koteihin tiedotus toteutuskunnan verkkosivuilla?	ajan
Kriisikouluttajien verkosto saadaan toimivaksi ja tavoite koulutusten järjestämisestä saavutetaan	Lapset, nuoret ja perheet saavat oikea-aikaista tukea ja apua kriisitilanteissa	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät, kriisikouluttajat	face to face ryhmissä ja avainhenkilöt LÄ ja Sosiaalitalon verkkosivut	Joulukuu -09- koko hankeaika
Kuntien johtoryhmiä tuetaan moniammatillisessa johtamisessa	Moniammatillinen laadukas johtaminen tukee lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden perustyötä ja kehittämistä	Ohjausryhmä, kuntien yt.työryhmät	face to face ryhmissä ja avainhenkilöt LÄ ja Sosiaalitalon verkkosivut	Joulukuu -09- koko hankeaika